



Quadra de telers a Arbúcies (1919).

Els orígens de la CNT a Girona (1910-1919)

JOAN SURÓS I PERACAU

Del 30 d'octubre al primer de novembre de 1910 es va celebrar a Barcelona el segon congrés de Solidaritat Obrera. D'aquest congrés va néixer la Confederació Nacional del Treball (CNT).

La constitució de la CNT no va tenir una influència immediata dins del moviment obrer gironí. *Solidaridad Obrera*, diari portaveu de la nova organització, es queixava, el mateix any de 1910, i fent esment a les comarques baix-empordaneses, que "al obrero que tan solo tiene un ápice de intelecto le causa

asombro la indiferencia con que muchos compañeros miran su mísera situación"¹. Poc després, el mateix diari es lamentava que "grandes son los esfuerzos necesarios para convencer a la masa obrera, incrédula e inconsciente"², referint-se de nou al Baix Empordà. De fet, "la CNT tingué inicialment una presència força reduïda fora de Barcelona"³.

L'arrencada del moviment

Però el fins ara dit no implica que el moviment obrer gironí es trobés ensopit, al contrari. Entre 1910 i 1918 es varen constituir 102 sindi-

cats. Els anys de 1914, 1915 i 1918, amb 28, 13 i 22 sindicats creats de bell nou, respectivament, foren els moments capdavanters, amb 44 associacions constituïdes, seguida del Gironès, amb 26, i de la Selva, amb 21. La resta de comarques es troben molt per sota. Així, el Ripollès va veure com només es crearen, en aquells nou anys, 7 sindicats, i la Garrotxa fou el lloc d'origen de tan sols 3 associacions obres, una més que la Cerdanya, però 10 menys que l'Alt Empordà⁴. En tot cas, però, d'això no es pot treure la conclusió que en àrees on es creaven més sindicats el moviment obrer era més fort; tot depenia, de fet, del nombre d'obres que esta-

ven associats en cada lloc.

Les causes d'aquesta arrencada del moviment obrer cal situar-les en el progressiu deteriorament del nivell de vida de les classes obreres, que s'accentuà a partir de la I Guerra Mundial, amb el procés inflacionista que generà. Durant els moments d'expansió econòmica, en els sectors econòmics afavorits per la conjuntura bèl·lica, molts empresaris preferien cedir en algunes de les demandes d'augment de sou dels obrers abans de veure compromesos els seus guanys per possibles vagues. L'afirmació d'Albert Balcells en el sentit que "els obrers que plantejaven les seves reclamacions, acuitats pel constant encariment de la vida, van anar fent-se conscients que, si ingressaven als sindicats, podrien aprofitar més bé l'avantajosa situació de la creixent demanda de mà d'obra i de la tendència patronal a realitzar concessions"⁵, és certa en part. No sols la possibilitat d'obtenir avantatges, sinó també l'intent de no perdre posicions, sobretot en els sectors amb forta crisi (com ara el suro-taper, que es va veure molt perjudicat amb l'esclat de la guerra a Europa), movia els obrers a associar-se. Per altra part, la tendència patronal a realitzar concessions no es pot generalitzar. Al Baix Empordà, per exemple, els empresaris es mostraren generalment reticents a acceptar les propostes dels treballadors en relació a com pal·liar els

efectes de la crisi de feina iniciada al 1914. El que sí es pot dir és que les conseqüències de la I Guerra Mundial afavoriren el creixement de l'associacionisme obrer.

Fins al 1918, la influència de la CNT en les comarques gironines fou escassa. En el congrés de constitució de la CNT no hi havia cap entitat gironina representada. En canvi, en el congrés de 1911, hi varen anar representats de 75 obrers de Girona i de 55 de la Bisbal⁶. Per altra part, en l'assemblea de societats obreres anarquistes celebrada a Sabadell, al gener de 1918, hi estaven representades 3 associacions de Ripoll, dues d'Olot i una de diferents pobles del Baix Empordà. I en el *Congreso Nacional del Arte Fabril i Textil*, celebrat a Barcelona al maig de 1918, hi eren adherides una associació obrera d'Olot, una altra de Ripoll i una tercera de Campdevànol⁷.

1918: El congrés de Sants

Del 28 de juny al primer de juliol de 1918 es va celebrar un congrés, en el barri barceloní de Sants, de la Confederació Regional del Treball de Catalunya (CRTC), branca catalana de la CNT. El nombre total d'obriers gironins representats era de 1.946. Es tracta d'una xifra important, però encara petita si tenim en compte que, per aquells anys, el nombre total d'obriers no agrícoles

era d'uns 38.000 en tota la província⁸. Això significava que els afiliats a la CRTC eren poc més del 5 per cent dels treballadors gironins.

El 42 per cent de tots els obrers representats treballaven en la comarca del Baix Empordà, el 25 ho feien en la Garrotxa, i el 24,5 al Ripollès. La resta es repartien entre l'Alt Empordà i la Selva. El Baix Empordà, el Ripollès i la Garrotxa es configuren ja com les àrees on l'anarcosindicalisme tindrà més predicament, fet que es confirma en el congrés de 1919 del Teatro de La Comedia, amb l'afegit del Gironès.

Per altra part, el setembre de 1918, *Solidaridad Obrera* donava les següents xifres d'obriers integrats dins de la CNT: Total de l'Estat Espanyol, 80.607; Catalunya, 70.359; Girona, 1.948. La província de Girona era, després de la de Barcelona, la segona en tot l'Estat pel nombre d'afiliats.

El congrés de Sants marcà l'inici d'un ràpid i espectacular creixement del sindicalisme anarquista a tot Catalunya. Les decisions més importants del congrés foren:

1a.-L'acció directa, com a mètode basat en la discussió, sense intermediaris, amb qui els obrers tinguessin un litigi. En tot cas, però, es deixà la porta oberta a altres tàctiques, fet que indica "el to conciliador del Congrés i el desig de no moure's entre dogmatismes"⁹.

2a.-L'apoliticisme.

3a.-El Sindicat Únic com a element organitzatiu. Segons aquest mètode, cada ofici d'un ram o indústria esdevenia la secció d'un Sindicat Únic —de ram o d'indústria—. Cada sindicat estaria format per una junta general amb representants de totes les seccions. Els sindicats s'agrupaven en federacions locals i en federacions regionals, les quals formarien la CNT. Aquest "fou el tema fonamental del Congrés i gairebé podríem dir que la seva raó d'ésser"¹⁰.

4a.-D'altres decisions: foment de l'ensenyament racionalista, manteniment de la possibilitat d'unificació amb la UGT i l'endegament d'una campanya de propaganda.

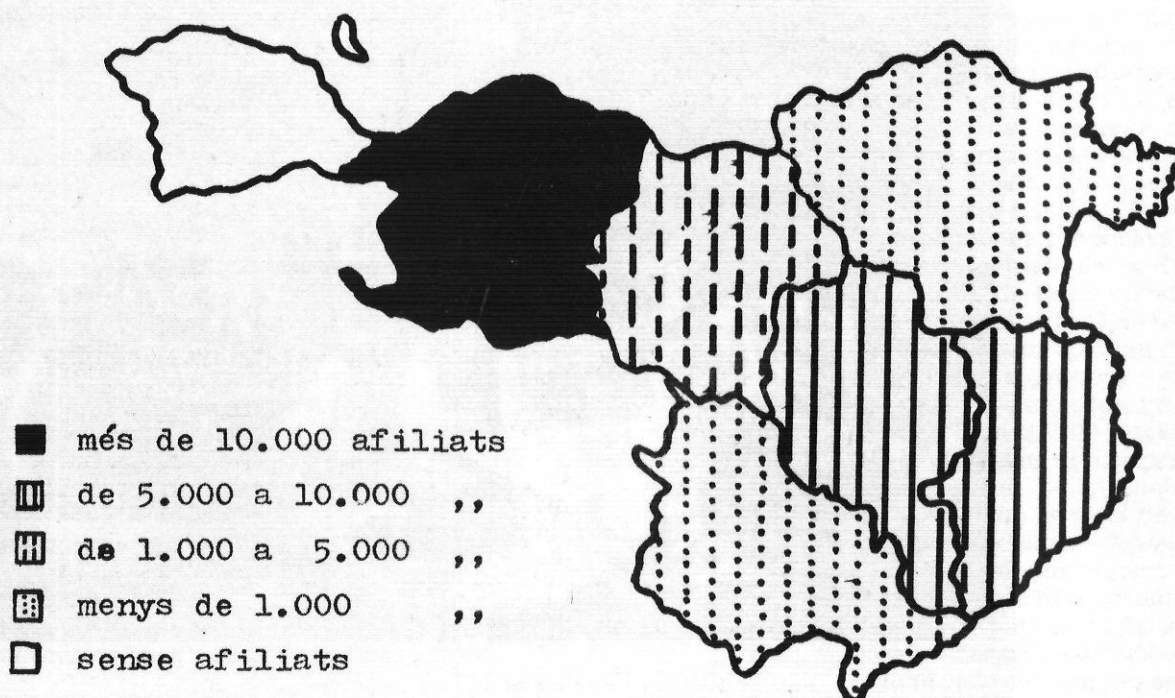
Una nova era

El congrés significà el començament d'una nova era en la història del moviment obrer català, caracteritzada per l'organització dels obrers



Fàbriques de paper i teixits vora el Fluvià, a Sant Joan les Fonts.

LA CNT A GIRONA, 1.919



al voltant d'una central sindical que aspirava a assolir una presència en tot Catalunya, que imposà mètodes nous de lluita obrera, com eren els sindicats únics i l'acció directa. I també "iba a significar el inici de un movimiento obrero ofensivo dirigido por la CNT"¹¹.

Però en l'expansió del sindicat anarcosindicalista no sols va influir la celebració del congrés de Sants. Aquest va oferir una estructura sindical capaç de convertir-se en un instrument eficaç de defensa dels interessos obrers en un moment caracteritzat per una forta conflictitat sòcio-econòmica; per una crisi política, que hauria afavorit la confiança en una nova proposta sindical, com la forma més adequada d'afirmació de la presència política de la classe obrera en aquells moments de crisi política generalitzada, i per les repercussions de la situació política europea, marcada per un clima àmpliament revolucionari, arran de l'esclat de la revolució russa d'octubre de 1917.

També voldria fer esment d'un altre punt: l'actuació dels poders públics i de la patronal. Fins al final de 1919, la tasca repressiva de l'aparell de l'Estat envers les organitzacions obreres no fou gaire efecti-

va. A més, la patronal gaudí d'un nivell organitzatiu poc intens. Aquests factors foren molt importants en les possibilitats d'expansió del sindicalisme entre 1918 i 1919, importància reafirmada pels fets posteriors a 1919, quan l'actuació de repressió sistemàtica per part de l'Estat sobre les organitzacions obreres, l'enduriment de les posicions de la patronal després del // Congreso Patronal, celebrat al 1919 (en el qual es decidí el locaut de final d'aquell any i l'adopció d'una postura de duresa enfront les organitzacions obreres), i l'acció conjunta de l'Estat i patronal contra el moviment obrer revolucionari, seran elements claus en la davallada de la CNT en la dècada dels vint.

Després del congrés de Sants, i durant tot l'any 1919, les federacions locals i els sindicats únics per rams de producció es varen anar estenent per tota la província. Alhora, el nombre d'obriers afiliats a les associacions obreres cenetistes augmentà espectacularment. *Acción Social Obrera*, portaveu dels cenetistes gironins, deia, al maig de 1919, que "en esta comarca (Baix Empordà) (...) desde hace algunos meses hemos despertado del letargo en que estábamos sumidos"¹².

L'assemblea de Sant Feliu

Malgrat l'expansió del sindicalisme cenetista, la coordinació entre els diversos sindicats gironins era gairebé inexistent. Per aquest motiu, a l'octubre de 1919, el Comitè local de la Federació local de Sant Feliu de Guíxols proposà d'organitzar una assemblea on anirien tots els sindicats de la província. Els seus objectius serien crear un Comitè de Relacions que mantingués sempre en contacte a les diferents organitzacions obreres, coordinés les diverses seccions reivindicatives, creés un fons econòmic comú que ajudés els sindicats en vaga i donés llum a un diari portaveu de la nova organització. L'assemblea va tenir lloc a Girona, el 9 de novembre. Hi varen anar representants de 30 sindicats. Segons la premsa obrera, l'assemblea

"fue el acto (...) más trascendental que cuenta la organización obrera de esta provincia (...) Se aprobó el pacto federativo (...) Esta alianza significa la separación de dos épocas de dudas; una que creíamos aún llena de egoismos y errores y otra llena de espiritualidad que

Tapers d'una fàbrica de Sant Feliu de Guíxols.



abre nuevos horizontes hacia un lisonjero porvenir para la clase trabajadora. En esta Asamblea dió la clase trabajadora la sensación más sublime de su capacidad orgánica”¹³.

La reunió adoptà com a resolucions més importants les següents: pel que fa a com assolir la unificació dels diferents sindicats, s'acordà dividir la província en cinc comarques (divisió que realitzaren les organitzacions obreres de Ripoll, Olot, Figueres, Girona i Sant Feliu de Guíxols); cada una nomenaria quatre representants i, tots junts, formarien un Comitè de Relacions que dirigiria l'activitat del moviment sindical de tota la província. Aquest Comitè elegiria un Secretari General que estaria assistit per l'organització obrera del lloc on fixés la seva residència del Secretari.

En relació a com portar els conflictes entre el salari i el capital, després d'una llarga discussió, s'acordà que el Comitè de Relacions tingués facultats per preparar, autoritzar i orientar tots aquells moviments reivindicatius que organitzessin els sindicats. Els representants de Ripoll, que se sentien més lligats al Comitè Regional de la CNT que als sindicats gironins, mostraren una clara oposició a atorgar aquestes atribucions al Comitè de Relacions.

Per altra part, es defensà l'acció directa com l'eina més adient en la lluita obrera; es decidí d'emprendre una campanya de propaganda en tota la província; es configurà, formalment, el diari *Acció Social Obrera* com a portaveu de tots els sindicats cenetistes gironins, i, en relació a aquells sindicats no adherits a la CNT, s'optà per una solució cas per cas.

Gironins a Madrid

Un mes després d'aquesta assemblea, la CNT celebrà el seu II congrés nacional, en el Teatro de La Comedia de Madrid. La representació gironina fou important: el nombre total d'afiliats gironins que s'hi varen trobar representats foren 30.901¹⁴, xifra que significava, en relació al congrés de la CRTC de 1918, un creixement extraordinari. Aquesta quantitat respon més a uns càlculs sobre el total dels treballadors del sector o lloc que no a una hipòtesis comptabilitat dels obrers amb carnet de la CNT. "El fet ja és significatiu i no s'ha de minimitzar: vol dir que els dirigents dels respectius sindicats podien considerar que tots els obrers eren del sindicat"¹⁵. De fet, el que vénen a dir les dades del congrés de 1919 és que la CNT era, en aquells moments, la central sindical majorità-

ria de la província. Controlava les principals àrees industrials: les colònies tèxtils del Ripollès, la zona d'Olot, la part suro-tapera del Baix Empordà, i l'àrea industrial del Gironès. Per nombre d'afiliats, les comarques del Ripollès i del Baix Empordà significaven més del 30 per cent, cada una, de tots els obrers gironins integrats dins la CNT. Els afiliats de la Garrotxa i el Gironès serien, entre totes dues, aquell percentatge. El que és més important d'assenyalar és que en aquestes quatre comarques la CNT acollia gairebé tots els treballadors no agrícoles.

En canvi, el pes en les altres tres comarques gironines era molt menor. A l'Alt Empordà potser representava un 30 per cent dels treballadors. A la Selva, un 17 per cent, i estava absent a la Cerdanya.

Per sectors, el sindicat confederal estava present en el tèxtil, el suro, la construcció, el paper, la fusta, el transport, etc. La seva força venia, sobretot, pel control de les dues indústries més importants de les comarques gironines: el tèxtil i la suro-tapera.

El sector agrícola, punt negre

El punt negre de l'organització fou el sector agrícola (on treballava la majoria de la població activa). En

QUADRE I

La Confederació Nacional del Treball a Girona, 1918-1919

	Sindicats		Afiliats	
	1918	1919	1918	1919
<i>Alt Empordà</i>				
Figueres	1	1	120	651
<i>Baix Empordà</i>				
La Bisbal		1		500
Palafrugell	6	1	530	2.115
Palamós		4		3.254
Sant Feliu de Guíxols	1	2	290	3.293
Torroella de Montgrí		1		35
<i>Garrotxa</i>				
Castellfollit de la Roca		1		600
Olot	1	1	500	3.000
Sant Joan les Fonts i la Canya		1		700
<i>Gironès</i>				
Banyoles		1		200
Cassà de la Selva		1		708
Girona		13		4.293
Celrà		1		200
Llagostera		1		422
<i>Ripollès</i>				
Ripoll*	3	1	480	9.500
Sant Joan de les Abadesses		1		700
<i>Selva</i>				
Bianes	1	1	26	500
Hostalric		1		53
Lloret		1		67
Tossa		1		110

Fons: CONFEDERACION REGIONAL DEL TRABAJO DE CATALUÑA, *Memoria del Congreso celebrado en Barcelona los días 28, 29, 30 de junio y 1º de julio del año 1918*, Barcelona, Imprenta Germinal, 1918; CONFEDERACION NACIONAL DEL TRABAJO, *Memoria del Congreso celebrado en el Teatro de la Comedia de Madrid los días 10 al 18 de Diciembre de 1919*, Barcelona, 1932.

Nota: *Fa referència a l'àrea del Ter i del Freser.

i la reticència dels camperols a associar-se.

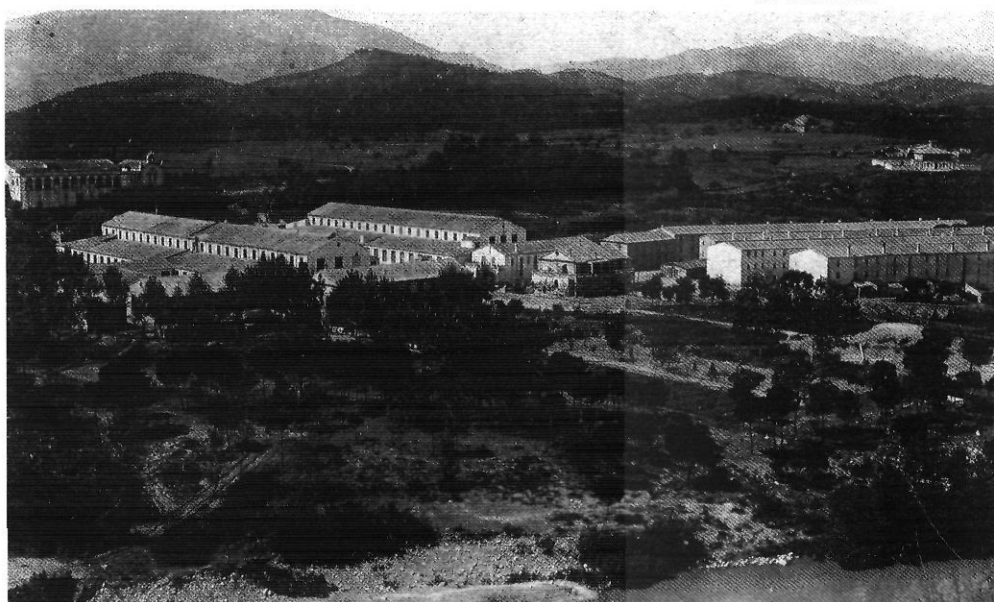
Les ofertes de la CNT envers els agricultors, dirigides a establir una jornada reglamentària de treball en el camp, a impedir que els propietaris augmentessin arbitràriament els preus dels arrendaments i que poguessin prendre la terra als arrendataris de qualsevol manera, etc., no varen calar entre els agricultors gironins. Més que les ofertes, potser el que va fallar va ser la manera com es proposava assolir-les. Per exemple, en el *Congreso Campesino de la Región de Cataluña*, celebrat al 1923, el representant del sindicat agrícola d'Olot va proposar que parcers i jornalers, que tenien els mateixos interessos, havien d'unir-se, tot i respectant-se les peculiaritats comarcals. Concretament, els olotins defensaven la creació d'un sindicat de ram entre els agricultors. Aquesta proposta de crear una organització homogènia de camperols dins la CNT va ésser rebutjada¹⁶. Es va considerar necessària l'existència d'una organització camperola, però havia de ser solidària amb l'obrer industrial.

Tampoc no fou afortunada la seva postura envers les cooperatives. Aquestes tenien molta força entre els agricultors. Es deixà llibertat per a què cada treballador

l'assemblea de sindicats cenetistes gironins de novembre de 1919, només hi havia un sindicat agrícola representat. Entre els presents en el congrés del Teatro de La Comedia no n'hi havia cap.

Les causes del poc arrelament del sindicalisme revolucionari entre els agricultors es degueren a la conjunció de diverses causes. Entre elles, les peculiaritats socials del camp català, pel pes del sindicalisme catòlic i del moviment cooperatiu agrari, per la conjuntura econòmica (que va permetre que tothom qui vivia del camp es beneficiés de la inflació de productes de primera necessitat que s'inicià amb la guerra del 14), i a les pròpies tàctiques de la CNT en relació als agricultors. Pels sindicalistes de la CNT, els motius foren el pes de la tradició

Colònia tèxtil
de Bonmatí





Treballadors de la important fàbrica Coma i Cros, de Salt.

fes el que cregués millor en relació a elles, però l'organització obrera restava al marge, ja que eren considerades com un conformisme dins de l'ordre social burgès. Es ressaltà que l'única força treballadora era l'organització obrera.

Finalment, i tornant al congrés del Teatre de La Comedia, aquest significà l'adopció d'una postura agressiva per part de la CNT, radicalitzant postures anteriors; significà "una oleada purista, con un renovado peso de la tradición anarquista, que se puso de manifiesto (...) en la fijación taxativa de la acción directa (...) y en la proclamación que la CNT aspirava al comunismo libertario"¹⁷. El congrés fou el punt culminant de la CNT. En

aquell moment coincidiren l'eufòria revolucionària, la incertesa davant les conseqüències socio-econòmiques de la fi de la guerra a Europa, i l'inici d'una ofensiva antiobrera per part de la patronal i d'aparell de l'Estat. A partir de llavors la tendència expansionista de la CNT s'invertí i començà una davallada tan ràpida com ho va ser el creixement anterior.

Joan Surós és historiador.

NOTES

1. *Solidaritat Obrera*, 18 de novembre de 1910, pàg. 4.
2. *Solidaritat Obrera*, 16 de desembre de 1910, pàg. 3.
3. GABRIEL, Pere, *Classe Obrera i Sindicats a Catalunya, 1903-1920*, Tesi doctoral inèdita, Facultat de CCPP, Econòmiques i Comercials de la UB, Barcelona, juliol de 1981, pàg. 380.
4. Segons dades de la Càmera de Comerç e Indústria de Girona, memòries anuals; de l'Institut de Reformes Socials, *Estadística de Asociaciones. Censo de Asociaciones profesionales*, 1917, i *Censo electoral social*, 1919.
5. BALCELLS, Albert, *El sindicalisme a Barcelona (1916-1923)*, Barcelona, Ed. Nova Terra, 1965, pàg. 16.
6. Segons BAR, Antonio, *La CNT en los años rojos*, Madrid, Akal, 1981; BONAMUSA, Francesc, *Congreso de constitución de la Confederación Nacional del Trabajo (CNT)*, Barcelona, Ed. Anagrama, 1976.
7. *Solidaridad Obrera*, 13 de gener i 14 de maig de 1918.
8. Segons el *Censo de Población* de 1920, de l'Institut Nacional de Estadística; *Estadística de los salarios y de jornadas de trabajo referida al periodo 1914-1925*, del Ministerio de Trabajo, Comercio e Industria; i *Informe acerca del mercado del trabajo*, aparegut en el butlletí del gener de 1921 de l'Institut de Reformes Socials.
9. LLADONOSA, Manuel, *El Congrés de Sants*, Barcelona, Ed. Nova Terra, 1975, pàg. 74.
10. LLADONOSA, Manuel, Op. cit., pàg. 80.
11. GABRIEL, Pere, "El anarquismo en España", dins WOODCOCK, George, *El anarquismo*, Barcelona, Ed. Ariel, 1979, pàg. 369.
12. *Acción Social Obrera*, 7 de maig de 1919, pàg. 7.
13. *Acción Social Obrera*, 15 de novembre de 1919, pàg. 1.
14. Els representants gironins foren Josep Alberola, Sebastià Clara, Giordano Mestres, Josep Rius, Jaume Prat, Joan Muriscot, Tomàs Peña, Fermín Oliver, Ramon Cornellar, Josep Rosanes i Agustí Sucarrats.
15. GABRIEL, Pere, *Classe Obrera...*, pàg. 817.
16. Ja el congrés de la CNT de 1919 havia suprimit les federacions d'ofici, liquidant la Federació Nacional de Obreros Agricultores y Similares de España.
17. GABRIEL, Pere, "El anarquismo...", pàg. 372.